

Regionalny Ośrodek
Polityki Społecznej w Poznaniu

Warsztaty edukacyjne dotyczące przedsiębiorczości społecznej pn.

„Przedsiębiorczość społeczna – kariera z pasją”

Materiały dla uczestników - „Źródła
finansowania działań Ekonomii Społecznej”

Autorki: Karolina Krawiec, Joanna Kalińska

Spis treści

I Wstęp	4
Finansowanie działań ekonomii społecznej do 2013 roku	4
Dokumenty programowe na lata 2014 - 2020	11
Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020 (WRPO 2014+)	13
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (POWER)	18
Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich	20
Gwarancje dla młodzieży	22
Fundraising	24
Spółeczna Odpowiedzialność Biznesu (CSR)	25

Materiały, które otrzymaliście Państwo podczas szkolenia stanowią element uzupełnienia szkolenia, są krótkim przewodnikiem po możliwościach pozyskania środków finansowych na działania z obszaru ekonomii społecznej oraz wsparcie powstających czy funkcjonujących Podmiotów Ekonomii Społecznej.

Aktualny system finansowania działań związanych z budową gospodarki społecznej w Polsce jest wynikiem doświadczeń Polski oraz innych państw europejskich. Funkcjonujące w Polsce podmioty ekonomii społecznej charakteryzuje bardzo duża różnorodność form organizacyjnych i zadań, co niejako naturalnie wymusiło na ustawodawcach zaproponowanie różnorodnych form finansowania działalności podmiotów ekonomii społecznej. Z jednej strony PES mogą korzystać w pozyskiwaniu środków zewnętrznych przepisy związane bezpośrednio z daną formą prawną PES-u, np. organizacje pozarządowe mogą pozyskiwać 1% w ramach statusu organizacji pożytku publicznego a z drugiej strony istnieją rozwiązania skierowane dla całej grupy podmiotów ekonomii społecznej.

Materiały te były zbierane i opracowywane podczas kończących się negocjacji Polski z Komisją Europejską w sprawie zatwierdzenia Programów Operacyjnych, które będą obowiązywały do 2020 r i dlatego zwracamy uwagę, aby korzystający z materiałów szkoleniowych weryfikowali zdobytą wiedzę u źródeł, w najnowszych wersjach dokumentów programowych, które będą systematycznie umieszczane na stronach internetowych Instytucji Zarządzającej funduszami na lata 2014-2020.

W poniższym materiale zostały omówione przede wszystkim duże programy wspierające rozwój ekonomii społecznej, ale i wskazałyśmy również pojęcia związane z możliwościami, jakie daje współpraca z biznesem (CSR) czy z darczyńcami (Fundraising).

Zachęcając do lektury mamy nadzieję, że będzie to dla Państwa początek pięknej przygody z projektami, współpracy z biznesem czy darczyńcami.

Autorki

FINANSOWANIE DZIAŁAŃ EKONOMII SPOŁECZNEJ DO 2013 ROKU

Inicjatywa EQAL

Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL to program, który był realizowany od 2001 r. w 25 krajach Unii Europejskiej, finansowany przez Europejski Fundusz Społeczny oraz bezpośrednio z budżetów państw biorących udział w Inicjatywie.

Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL była częścią strategii Unii Europejskiej na rzecz stworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy i zapewnienia szerokiego do nich dostępu. Głównym celem inicjatywy EQUAL jest testowanie oraz popieranie nowych sposobów zwalczania wszelkich form dyskryminacji i nierówności na rynku pracy, z powodu z powodu płci, pochodzenia rasowego, etnicznego, wyznania, przekonań, niepełnosprawności, wieku lub orientacji seksualnej, zarówno wobec osób zatrudnionych, jak i poszukujących pracy. Inicjatywa EQUAL w Polsce, uzupełniała Narodowy Plan Rozwoju i była realizowana przez Partnerstwa na rzecz Rozwoju, wybrane w drodze konkursu.

EQUAL dostarczył przykłady dobrych praktyk i nowatorskie rozwiązania, które dzięki współpracy międzynarodowej i skutecznym działaniom upowszechniającym mogły być wdrażane w wielu krajach Unii Europejskiej. Najważniejszymi elementami Programu EQUAL było:

- ✓ podejście tematyczne,
- ✓ partnerstwo,
- ✓ zaangażowanie grup dyskryminowanych w działania partnerstwa (empowerment),
- ✓ współpraca ponadnarodowa,
- ✓ innowacyjność,
- ✓ włączanie wypracowanych rezultatów do głównego nurtu polityki (mainstreaming).

Wyznacznikiem efektywności programu EQUAL nie była liczba objętych wsparciem beneficjentów, tylko jakość wypracowanych innowacyjnych modeli (rezultatów), które zostały wprowadzone do powszechnego zastosowania na rynkach pracy.

Zakres działań Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL w Polsce obejmował pięć tematów, w tym jeden z nich był poświęcony wspieraniu działań związanych z ekonomią społeczną, był to temat pn.: Wzmocnienie krajowej gospodarki społecznej (trzeciego sektora), a w szczególności usług na rzecz społeczności lokalnych oraz poprawa jakości miejsc pracy.

Celem tego tematu było wsparcie tworzenia polskiego modelu gospodarki społecznej poprzez udział w określaniu roli i zadań gospodarki społecznej w zwiększaniu atrakcyjności lokalnych rynków pracy i usług, uzupełnienie i wzmocnienie działań realizowanych w ramach polityki krajowej. Szczególne znaczenie miało odegrać wypracowanie metod zaangażowania społeczności lokalnych na rzecz wykorzystania instrumentów gospodarki społecznej w aktywizacji zawodowej grup zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy oraz na rzecz rewitalizacji lokalnych rynków pracy.

Na stronie <http://www.equal.org.pl> znajduje się baza wypracowanych rezultatów oraz lista zrealizowanych projektów w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL.

Przygotowano na podstawie www.equal.org.pl

Fundusze na lata 2007 – 2013

O ile Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL była czasem prób i innowacji między innymi w obszarze ekonomii społecznej to lata 2007-2013 zaowocowały działaniami systemowymi i standaryzacyjnymi dla ekonomii społecznej.

W ramach perspektywy finansowej na lata 2007-13 Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL) wprowadził wiele ciekawych rozwiązań instytucjonalnych dla sektora ekonomii społecznej.

Należy pamiętać, że celem głównym POKL był wzrost zatrudnienia i spójności społecznej w Polsce. Miał być on osiągnięty między innymi poprzez:

- ✓ **Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo.**
- ✓ **Zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego.**
- ✓ **Poprawę zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw do zmian zachodzących w gospodarce.**
- ✓ **Upowszechnienie edukacji społeczeństwa na każdym etapie kształcenia przy równoczesnym zwiększeniu jakości usług edukacyjnych i ich silniejszym powiązaniu z potrzebami gospodarki opartej na wiedzy.**
- ✓ **Zwiększenie potencjału administracji publicznej w zakresie opracowywania polityk i świadczenia usług wysokiej jakości oraz wzmocnienie mechanizmów partnerstwa.**
- ✓ **Wzrost spójności terytorialnej.**

Program Operacyjny Kapitał Ludzki w całości jest finansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego.

W ramach PO KL powstał zespół do spraw rozwiązań systemowych w zakresie ekonomii społecznej przy Prezesie Rady Ministrów, który realizował działania o charakterze:

- ✓ **strategicznym – powstał projekt Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej 2020**
- ✓ **prawnym - projekt ustawy o przedsiębiorstwie społecznym**
- ✓ **finansowym - mechanizm zwrotnego dofinansowania dla Podmiotów Ekonomii Społecznej,**
- ✓ **edukacyjnym i promocyjnym.**

Departament Pożytku Publicznego Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej zainicjował działania na rzecz tworzenia standardów i systemu wsparcia ekonomii społecznej w Polsce.

W drodze otwartego konkursu ogłoszonego przez Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich wybranych zostało 8 instytucji, którym została powierzona realizacja tych działań.

Formalnie inicjatywa realizowana w ramach projektu nosiła nazwę Zintegrowanego Systemu Wsparcia Ekonomii Społecznej i była sfinansowana właśnie w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Jej celem było podniesienie poziomu rozwoju i poprawa kondycji ekonomii społecznej w Polsce, poprzez zbudowanie stałych zinstytucjonalizowanych mechanizmów wsparcia merytorycznego podmiotów ekonomii społecznej i ich otoczenia.

Więcej na temat działań systemowych zrealizowanych w ramach tej inicjatywy dla ekonomii społecznej można znaleźć na stronie internetowej Departamentu Pożytku Publicznego Ministerstwa Pracy Polityki Społecznej w zakładce poświęconej ekonomii społecznej <http://www.pozytek.gov.pl/Ekonomia,spoleczna,647.html>

Działania lokalne związane z rozwojem ekonomii społecznej w Polsce na poziomie województw były i nadal są finansowane w ramach projektów z następujących działań w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki:

Priorytet VI. Rynek pracy otwarty dla wszystkich

Priorytet wdrażany w regionach. Jego działania skierowane były głównie do osób pozostających bez zatrudnienia, w szczególności przez okres, co najmniej 12 kolejnych miesięcy, kobiet, osób do 25 roku życia, osób niepełnosprawnych, osób po 45 roku życia oraz osób pozostających bez zatrudnienia zamieszkujących w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich oraz mieszkańców miast do 25 tys. mieszkańców. Celem priorytetu jest doprowadzanie do zatrudnienia tych osób poprzez podnoszenie ich kompetencji i pomoc w poszukiwaniu pracy bądź założeniu działalności gospodarczej. Część działań miała na celu podniesienie jakości usług świadczonych przez instytucje rynku pracy.

- Poddziałanie 6.1.1 Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia na regionalnym rynku pracy

Działania na rzecz osób poszukujących pracy, obejmujące: wsparcie w postaci warsztatów, szkoleń, poradnictwo psychologiczne, pośrednictwo pracy, staże i praktyki zawodowe, subsydiowane zatrudnienie, wspieranie wolontariatu, działania promocyjne i upowszechniające, rozwój partnerstw na rzecz zatrudnienia.

- Działanie 6.2. Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia

Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą (w tym w postaci spółdzielni i spółdzielni socjalnych) w formie: doradztwa, szkoleń, dotacji na rozpoczęcie działalności, wsparcia pomostowego oraz promocja i upowszechnianie dobrych praktyk.

Jest to priorytet realizowany na poziomie lokalnym i obejmujący rozwój dialogu, partnerstwa publiczno-społecznego i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich.

Priorytet VII. Promocja integracji społecznej

Priorytet realizowany regionalnie. Jego celem było finansowanie działań zmierzających do ułatwienia dostępu do rynku pracy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz rozwijania instytucji ekonomii społecznej, jako skutecznej formy integracji społeczno-zawodowej.

8

Poddziałanie 7.2.1. Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania CIS-ów i KIS-ów, ZAZ-ów i podmiotów działających na rzecz integracji zawodowej, projekty obejmujące podniesienie kompetencji osób wykluczonych społecznie poprzez szkolenie, poradnictwo, staże, zatrudnienie subsydiowane, poradnictwo psychologiczne; akcje promocyjne i upowszechnianie, rozwój dialogu publiczno-społecznego i współpracy na rzecz integracji zawodowej osób wykluczonych.

Poddziałanie 7.2.2. Wsparcie ekonomii społecznej

Działanie obejmujące usługi prawne, finansowe, marketingowe, doradztwo szkolenia oraz rozwój partnerstwa lokalnego i promocję ekonomii społecznej, skierowane do istniejących podmiotów ekonomii społecznej, do osób chcących takie podmioty założyć oraz do instytucji rynku pracy oraz promocji i integracji społecznej (w zakresie projektów promocyjnych).

W ramach poddziałania powstała sieć Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES), które stanowią kluczową instytucję otoczenia podmiotów Ekonomii Społecznej, stanowią trwały element wsparcia dla podmiotów ekonomii społecznej.

Działania OWES-ów są kompleksowe i trwałe, obejmują:

- ✓ świadczenie usług prawnych, księgowych, marketingowych,
- ✓ prowadzenie doradztwa,
- ✓ prowadzenie szkoleń z zakresu m.in. zakładania i prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej,
- ✓ realizowanie usług wspierających rozwój partnerstwa lokalnego,
- ✓ promocję ekonomii społecznej i zatrudnienia w sektorze
- ✓ wspieranie osób fizycznych i prawnych zamierzających założyć spółdzielnię socjalną poprzez doradztwo i szkolenia,
- ✓ przyznanie środków finansowych, wsparcie pomostowe dla powstałych spółdzielni socjalnych,
- ✓ pomoc w poszukiwaniu i testowaniu długookresowych źródeł finansowania instytucji otoczenia sektora ekonomii społecznej oraz spółdzielni socjalnych

W Wielkopolsce funkcjonuje pięć OWES-ów, których działalność jest współfinansowana ze środków PO KL i odpowiadają za realizowanie zadań w pięciu subregionach: kaliskim, konińskim, leszczyńskim oraz poznańskim. Są nimi:

9

1. Subregion kaliski: „Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w subregionie kaliskim”

Kaliski OWES prowadzony jest przez Fundację im. Królowej Polski Św. Jadwigi i swoim zakresem obejmuje miasto Kalisz oraz powiaty: jarociński, kaliski, kępiński, krotoszyński, ostrowski, ostrzeszowski oraz pleszewski.

2. Subregion Leszczyński: „LOWES – Leszczyński Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej”

Leszczyński OWES prowadzony jest przez Stowarzyszenie Centrum Promocji i Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich PISOP we współpracy Fundacją Kaliski Inkubator Przedsiębiorczości. Subregion obejmuje miasto Leszno oraz powiaty: gostyński, kościański, leszczyński, rawicki i wolsztyński.

3. Subregion koniński: „Koniński Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej”

Koniński OWES realizowany jest przez Stowarzyszenie na Rzecz Spółdzielni Socjalnych. Podlegają mu miasto Konin oraz powiaty: koniński, kolski, słupecki oraz turecki.

4. Subregion pilski: „Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej dla Subregionu Pilskiego”

Pilski OWES realizowany jest przez Fundację Rozwoju Nauki i Przedsiębiorczości. Podlegają mu miasto Piła oraz powiaty: chodzieski, czarnkowsko-trzcianecki, pilski, wągrowiecki oraz złotowski.

5. Subregion poznański: „Wielkopolskie Centrum Ekonomii Solidarnej”

Poznański OWES realizowany jest przez dwie organizacje: Centrum PISOP oraz Fundacja Pomocy Wzajemnej Barka. Podlegają mu miasto Poznań oraz powiaty: gnieźnieński, grodziski, międzychodzki, nowotomyski, obornicki, poznański, szamotulski, średzki, śremski oraz wrzesiński. Partnerem jest Stowarzyszenie Centrum PISOP

Na podstawie: www.rops.poznan.pl,

W 2010 roku, w priorytecie VII, większość województw rozpoczęła wdrażanie konkursów na projekty innowacyjne. Miały obejmować działania służące wzmocnieniu funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej, włączaniu w sektor ekonomii społecznej osób zagrożonych wykluczeniem czy poszukiwaniu nowych metod aktywizacji zawodowej. Dodatkową wartością jest to, że w większości województw w ramach projektów innowacyjnych mogła realizować komponent ponadnarodowy, co pozwalało na przeniesienie doświadczeń z innych krajów.

10

Więcej informacji o Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki można znaleźć na stronie www.funduszestrukturalne.gov.pl

Dokumenty programowe na lata 2014 - 2020

Nowy system funduszy europejskich w swoich założeniach opiera się głównie na trzech dokumentach, przygotowanych przez Komisję Europejską. Są to:

- ✓ Strategia Europa 2020,
- ✓ Rozporządzenia,
- ✓ Wspólne Ramy Strategiczne.

Dokumenty te wskazują na Unijne cele do zrealizowania w perspektywie 2014-2020 oraz sposoby i mechanizmy ich wdrażania poprzez system funduszy europejskich

1. Umowa Partnerstwa

W latach 2014-2020 Polska zainwestuje 82,5 mld euro z unijnej polityki spójności. 23 maja 2014 r. Komisja Europejska zatwierdziła Umowę Partnerstwa, najważniejszy dokument określający strategię inwestowania Funduszy Europejskich w nowej perspektywie. W dokumencie przedstawiono m.in.:

- ✓ najważniejsze zasady inwestowania funduszy unijnych,
- ✓ powiązania pomiędzy funduszami a dokumentami strategicznymi,
- ✓ podział funduszy na poszczególne dziedziny,
- ✓ układ programów operacyjnych,
- ✓ podział odpowiedzialności za zarządzanie pieniędzmi europejskimi pomiędzy szczebel regionalny i centralny.

Nowością jest ujęcie w jednym dokumencie, w celu lepszej koordynacji, funduszy polityki spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybołówstwa.

Zgodnie z Umową Partnerstwa fundusze zostaną zainwestowane w te obszary, które w największym stopniu przyczynią się do rozwoju Polski. Wśród nich:

- ✓ zwiększenie konkurencyjności gospodarki,
- ✓ poprawę spójności społecznej i terytorialnej kraju,
- ✓ podnoszenie sprawności i efektywności państwa.

2. Krajowe Programy Operacyjne

W latach 2014-2020 fundusze polityki spójności zainwestujemy poprzez 6 krajowych programów operacyjnych, w tym jeden ponadregionalny dla województw Polski Wschodniej (lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, warmińsko-mazurskie). Umowa Partnerstwa jest dla nich punktem odniesienia.

Programami krajowymi zarządzać będzie minister właściwy ds. rozwoju regionalnego.

Najważniejszym aktem prawnym, który zapewni ramy prawne po stronie polskiej dla realizacji zapisów Umowy Partnerstwa jest ustawa o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (tzw. ustawa wdrożeniowa) 8 maja 2014 r. dokument przyjęła Rada Ministrów. Kolejny etap to prace w parlamencie.

Podział środków unijnych na programy krajowe przedstawia poniższa tabela.

Program Infrastruktura i Środowisko	mld euro 27,41
Program Inteligentny Rozwój	mld euro 8,61
Program Polska Cyfrowa	mld euro 2,17
Program Wiedza Edukacja Rozwój	mld euro 4,69
Program Polska Wschodnia	mld euro 2
Program Pomoc Techniczna	mln euro 700,12

12

Więcej informacji na temat dokumentów programowych znajdziesz na stronie: http://www.mir.gov.pl/fundusze/fundusze_europejskie_2014_2020/strony/start.aspx

3. Regionalne Programy Operacyjne

W latach 2014-2020 samorządy województw będą zarządzać około 40 proc. funduszy polityki spójności - 31,28 mld euro. Zainwestują te pieniądze poprzez regionalne programy operacyjne. Programy regionalne będą dwufunduszowe, tj. finansowane ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. To nowość w porównaniu z perspektywą 2007-2013.

Dla Wielkopolski przewidziano środki w wysokości: 2 450 206 417 euro.

Opracowano na podstawie www.mir.gov.pl

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2014 – 2020 (WRPO 2014+)

1. Wstęp

Wielkopolska otrzyma z Unii Europejskiej na WRPO 2014+ łącznie 2 447,9 mln euro. 72,11% tej kwoty, czyli 1 765,2 mln euro będzie pochodziło z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Pozostałe 27,89% (682,7 mln euro) to środki Europejskiego Funduszu Społecznego.

Głównym celem WRPO 2014+ jest „**Poprawa konkurencyjności i spójności województwa**”. Uwzględnione w Programie priorytety dotyczą poprawy infrastruktury, szczególnie transportowej (m.in. drogi, koleje, zbiorowy transport miejski). Jedne z najistotniejszych są działania w zakresie badań, rozwoju technologicznego i innowacji oraz przedsiębiorczości. Dużą wagę przywiązuje się do rozwoju szeroko pojmowanego społeczeństwa informacyjnego. Niezwykle ważne znaczenie ma także stan środowiska.

13

Z punktu widzenia rozwoju ekonomii społecznej ważne jest, że do priorytetów WRPO 2014+ należą również działania zmierzające do **wzrostu zatrudnienia i aktywizacji osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy**, poprawy edukacji, z uwzględnieniem edukacji ustawicznej. Ważne są działania rozwiązujące problemy związane z **integracją i włączeniem społecznym**. Istotne będą również działania zmierzające do wyrównywania dysproporcji rozwojowych występujących wewnątrz Wielkopolski.

2. Zakres wsparcia dla ekonomii społecznej w ramach WRPO 2014+

Informacje o skali wsparcia, planowanych do dofinansowaniach typach działań i grupach docelowych znajduje się w opisie:

PRIORYTETU INWESTYCYJNEGO 3.3: Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług

Wspierany będzie także rozwój podmiotów ekonomii społecznej przez inwestycje w ich infrastrukturę. Działania będą miały na celu wzmocnienie pozycji rynkowej przedsiębiorstw społecznych, realizację prorozwojowych inwestycji zwiększających skuteczność działań integracyjnych i zatrudnieniowych oraz tworzenie wartości innowacyjnej. Interwencja w tym zakresie przyczyni się do wzmocnienia gospodarki społecznej w Wielkopolsce, co będzie skutkować zmniejszeniem skali wykluczenia społecznego.

Spodziewane typy przedsięwzięć:

- ✓ inwestycje w przedsiębiorstwa na rzecz nowych lub ulepszonych produktów i usług,
- ✓ wsparcie rozwoju klastrów,
- ✓ wsparcie inwestycyjne dla podmiotów ekonomii społecznej.

Potencjalne, główne grupy docelowe/beneficjenci:

- ✓ przedsiębiorcy,
- ✓ sieci przedsiębiorstw, w tym klastry,
- ✓ podmioty ekonomii społecznej.

PRIORYTETU INWESTYCYJNEGO 9.4 - Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie

Cel szczegółowy Priorytetu jest Wzrost aktywności społecznej i zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem.

14

Szczególny nacisk wsparcia zostanie położony na wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w zdobyciu umiejętności życiowych, społecznych, doświadczenia zawodowego oraz w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych i ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy. Wykorzystywane będą przy tym instrumenty aktywizacji edukacyjnej, zawodowej, społecznej, zdrowotnej i kulturalnej. Istotnym instrumentem aktywizacji społeczno-zawodowej będą usługi rehabilitacji społeczno-zawodowej, w szczególności prowadzone przez takie podmioty ekonomii społecznej, jak centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej.

Spodziewane typy przedsięwzięć:

- ✓ aktywizacja społeczno-zawodowa osób, rodzin/grup/środowisk wykluczonych zagrożonych wykluczeniem społecznym wykorzystująca instrumenty aktywizacji zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej, kulturalnej,
- ✓ działania na rzecz podnoszenia umiejętności społecznych, kwalifikacji zawodowych oraz wsparcie w zdobyciu doświadczenia zawodowego młodzieży przebywającej w placówkach resocjalizacyjnych i pieczy zastępczej oraz opuszczającej te placówki,
- ✓ koordynacja i monitoring wdrażanych w regionie działań z zakresu aktywnej integracji.

Potencjalni beneficjenci:

- ✓ wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej,
- ✓ jednostki organizacyjne JST w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- ✓ jednostka organizacyjna samorządu województwa w zakresie koordynowania i monitorowania wdrażanych w regionie działań z zakresu aktywnej integracji.

Potencjalne, główne grupy docelowe:

- ✓ osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym długotrwale bez-robotni,
- ✓ osoby z niepełnosprawnościami, bezdomni, zagrożeni wykluczeniem mieszkaniowym, młodzież przebywająca i opuszczająca placówki resocjalizacyjne oraz pieczy zastępczej, a także osoby w ich otoczeniu.

PRIORYTETU INWESTYCYJNEGO 9.7 - Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

15

Celem szczegółowym Priorytetu 9.7 jest zwiększenie dostępności do dobrej jakości usług społecznych i zdrowotnych

Wsparcie ukierunkowane będzie na deinstytucjonalizację usług i rozwój środowiskowych form wsparcia i tym samym jest to obszar, w którym Podmioty Ekonomii Społecznej mogą zagospodarować przestrzeń świadczenia usług w tym obszarze.

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego wsparcie uzyskają działania mające na celu wzrost dostępu do usług wsparcia dziennego, środowiskowych form wsparcia wykorzystujących nowe technologie (np. teleopieka), usług asystenckich. Zaplanowane jest tworzenie nowych miejsc – w tym miejsc noclegowych – w placówkach całodobowych (np. ośrodkach interwencji kryzysowej), zapewnienie dostępu do usług służących integracji ze społeczeństwem i usamodzielnieniu, jak mieszkalnictwo chronione, wspomagane, treningowe, usługi poradnictwa specjalistycznego, prawnego i obywatelskiego.

Spodziewane typy przedsięwzięć

- ✓ projekty służące poprawie dostępu do usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, w tym wsparcia dzieci i młodzieży w placówkach wsparcia dziennego,
- ✓ programy wczesnego wykrywania chorób, leczenia oraz rehabilitacji medycznej dzieci,
- ✓ projekty służące poprawie dostępu do usług wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami,

- ✓ zwiększenie dostępu do usług poradnictwa prawnego i obywatelskiego, zwiększenie dostępu do różnych form mieszkalnictwa, w tym chronionego, wspomagane, treningowego,
- ✓ koordynacja i monitoring usług społecznych w regionie

Potencjalni beneficjenci:

- ✓ wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej,
- ✓ jednostki organizacyjne jst w zakresie poprawy dostępu do usług wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, osób starszych i z niepełnosprawnościami, poradnictwa specjalistycznego, prawnego i obywatelskiego,
- ✓ jednostka organizacyjna samorządu województwa w zakresie koordynowania i monitorowania usług społecznych w regionie

Potencjalne, główne grupy docelowe

- ✓ osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym dzieci, rodziny z dziećmi, młodzież, osoby starsze i z niepełnosprawnościami, oraz osoby w ich otoczeniu.

16

PRIORYTETU INWESTYCYJNEGO 9.8 - Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia

Celem szczegółowym Priorytetu 9.8 jest: „Wzrost zatrudnienia w PES oraz zwiększenie dostępności do dobrej jakości usług dla Podmiotów Ekonomii Społecznej”

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego wsparcie uzyskają:

- ✓ usługi rozwoju ekonomii społecznej zmierzające do inicjowania tworzenia nowych podmiotów i przedsiębiorstw społecznych,
- ✓ usługi wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych,
- ✓ usługi animacji lokalnej.
- ✓ usługi rozwojowe (m.in. doradczo-szkoleniowe, coaching biznesowy) na zakładanie i prowadzenie podmiotów ekonomii społecznej,
- ✓ usługi doradcze w zakresie m.in. prawa, księgowości, czy marketingu i innych usług rozwojowych umożliwiających uzyskanie wiedzy potrzebnej do założenia i/ lub prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej.
- ✓ działania wykorzystujące np. narzędzia inkubacji PES.

Realizowane działania będą wzmacniać pozycję rynkową i służyć profesjonalizacji usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej, a także stymulować powstawanie nowych podmiotów i nowych miejsc pracy w PES.

Spodziewane typy przedsięwzięć

- ✓ dotacje na tworzenie PES i tworzenie miejsc pracy w PES,
- ✓ zwiększenie dostępu do usług na rzecz PES,
- ✓ projekty związane z tworzeniem lokalnych i regionalnych partnerstw na rzecz rozwoju PES,
- ✓ koordynacja rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie, w tym monitoring, ewaluacja, działania informacyjno-edukacyjne, tworzenie regionalnych sieci kooperacji.

Potencjalni beneficjenci

- ✓ wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej lub oświatowej,
- ✓ jednostka organizacyjna samorządu województwa w zakresie koordynowania rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie.

Potencjalne, główne grupy docelowe

- ✓ podmioty ekonomii społecznej,
- ✓ kadra zarządzająca oraz osoby pracujące w podmiotach ekonomii społecznej,
- ✓ osoby planujące założenie PES lub podjęcie pracy w PES,
- ✓ osoby prawne planujące założenie PES,
- ✓ otoczenie podmiotów ekonomii społecznej (osoby i podmioty).

Opracowano na podstawie: www.wrpo.wielkopolskie.pl

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (POWER)

PO WER stanowi odpowiedź na wyzwania i jednocześnie instrument realizacji Strategii Europa 2020. Program uwzględnia stojące przed Europą długofalowe wyzwania związane z globalizacją, rozwojem ekonomicznym, jakością polityk publicznych, zjawiskami demograficznymi, czy inwestycjami w kapitał ludzki.

Działania wspierające rozwój ekonomii społecznej zaplanowane są przede wszystkim w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 9.8 **Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwiania dostępu do zatrudnienia.**

Cele szczegółowe tego Priorytetu: Poprawa warunków dla rozwoju ekonomii społecznej.

1.1 Planowane przykładowe typy przedsięwzięć w ramach Priorytetu 9.8

- ✓ Tworzenie, rozwijanie i wdrażanie mechanizmów zapewniania spójności i koordynacji działań związanych z rozwojem ekonomii społecznej.
- ✓ Tworzenie i wdrażanie rozwiązań systemowych na rzecz monitorowania sektora ekonomii społecznej i oceny efektywności poszczególnych narzędzi i całej polityki w obszarze ekonomii społecznej.
- ✓ Tworzenie i zarządzanie krajowymi sieciami wsparcia dla ekonomii społecznej
- ✓ przedsiębiorczości społecznej, wsparcie powstawania i funkcjonowania ponadregionalnych sieci w obszarze ekonomii społecznej, budowa powiązań kooperacyjnych o charakterze krajowym i ponadregionalnym między sferą biznesu, samorządami terytorialnymi, sektorem nauki a organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami społecznymi w tym budowanie krajowych i
- ✓ ponadregionalnych klastrów i franczyzy społecznej.
- ✓ Zwiększenie roli podmiotów ekonomii społecznej i włączenie sektora ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej w tworzenie i realizację polityk publicznych.
- ✓ Tworzenie oraz rewizja i doskonalenie istniejących standardów usług na rzecz wzmocnienia bezpośredniego otoczenia oraz infrastruktury wsparcia ekonomii społecznej (m. in. Poprzez standaryzację usług wsparcia ekonomii społecznej oraz ich koordynację na poziomie krajowym), wdrożenie tych standardów i ich monitorowanie.
- ✓ Wypracowanie i wdrożenie zwrotnych instrumentów finansowanych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej (np. systemy pożyczkowe i poręczeniowe), a także innowacyjnych instrumentów finansowych (np. social venture capital)

- ✓ Tworzenie i wdrożenie rozwiązań systemowych w zakresie ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej (w tym rozwiązań prawnych i edukacyjnych), mających na celu stworzenie przyjaznego środowiska dla rozwoju ekonomii społecznej, w tym do realizacji przez sektor ekonomii społecznej usług użyteczności publicznej.
- ✓ Wspieranie budowy i rozwoju istniejących systemów znaków jakości, certyfikacji usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne
- ✓ Tworzenie systemowych mechanizmów upowszechnienia wiedzy w zakresie ekonomii społecznej oraz koordynacji regionalnych mechanizmów służących promocji ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej.
- ✓ Wyposażenie w kompetencje i wiedzę w obszarze ekonomii społecznej i na rzecz rozwoju ekonomii społecznej interesariuszy ważnych dla rozwoju sektora ekonomii społecznej, w tym przedstawicieli władz i pracowników administracji publicznej oraz liderów lokalnych.

1.2 Potencjalni Beneficjenci w PI 9.8

- ✓ minister właściwy ds. pracy, rodziny i zabezpieczenia społecznego
- ✓ Bank Gospodarstwa Krajowego
- ✓ podmioty ekonomii społecznej

19

Potencjalne grupy docelowe działań realizowanych w ramach Priorytetu 9.8

- ✓ minister właściwy ds. pracy, rodziny i zabezpieczenia społecznego,
- ✓ Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej,
- ✓ instytucje wspierające rozwój sektora ekonomii społecznej, w tym Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej,
- ✓ publiczne i niepubliczne instytucje pomocy i integracji społecznej oraz instytucje rynku pracy,
- ✓ jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- ✓ stowarzyszenia i związki jednostek samorządu terytorialnego,
- ✓ podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne,
- ✓ przedsiębiorstwa,
- ✓ organizacje pozarządowe,

Więcej informacji o Programie Operacyjnym można znaleźć na stronie https://www.mir.gov.pl/fundusze/Fundusze_Europejskie_2014_2020/Documents/PO_WER_08012014.pdf

Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich

Program pn. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014–2020 (dalej Program FIO lub PFIO) stanowi propozycję kontynuacji funkcjonowania oferty programowej skierowanej do sektora organizacji pozarządowych, po pozytywnych doświadczeniach wynikających z realizacji Rządowego Programu – Fundusz Inicjatyw Obywatelskich w latach 2005–2007, rezerwy celowej budżetu państwa w roku 2008 pn. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich oraz Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2009–2013.

Program FIO pozostaje w zgodzie z założeniami przyjętymi w dokumencie przez KE, w szczególności w zakresie poprawy promocji ekonomii społecznej i poprawy otoczenia prawnego.

PFIO bezpośrednio wpisuje się także w realizację wizji Komisji w działaniu mającym na celu większy dostęp przedsiębiorstw społecznych do zamówień publicznych, zwłaszcza w przypadku usług społecznych i zdrowotnych, oraz celach związanych z rozwojem ekonomii społecznej i udzielaniem bezpłatnego poradnictwa prawnego i obywatelskiego.

20

Podmiotami uprawnionymi do składania ofert o dofinansowanie realizacji zadania w ramach Programu FIO będą:

1. organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536, z późn. zm.) – dalej UoDPPIW, m.in. stowarzyszenia oraz jednostki terenowe stowarzyszeń posiadające osobowość prawną, związki stowarzyszeń, fundacje, kółka rolnicze, cechy rzemieślnicze, izby rzemieślnicze, izby gospodarcze,
 2. podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 UoDPPIW.
- ✓ osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
 - ✓ stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
 - ✓ spółdzielnie socjalne;
 - ✓ spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. Nr 127, poz. 857, z późn. zm.2)), które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.

W ramach P FIO funkcjonują Priorytety w ramach, których realizowane są działania. W ramach Priorytetu 2 planowane do realizacji działania wspierają zarówno wolontariat jak i rozwój ekonomii społecznej, przedsiębiorczości społecznej

Kierunek 2. Rozwijanie wolontariatu – działania nakierowane m.in. na:

- ✓ wolontariat w różnych dziedzinach aktywności obywatelskiej,
- ✓ pozytywny wizerunek wolontariatu i wolontariusza,
- ✓ rolę wolontariatu w rozwiązywaniu problemów społecznych,
- ✓ kompetencje organizatorów wolontariatu,
- ✓ wolontariat długoterminowy,
- ✓ wolontariat pracowniczy we współpracy z organizacjami
- ✓ Społeczna odpowiedzialność biznesu

Kierunek 6. Rozwój przedsiębiorczości społecznej – działania nakierowane m.in. na:

- ✓ edukację w zakresie przedsiębiorczości społecznej, w tym edukację dzieci i młodzieży, przez
- ✓ organizację warsztatów związanych z „ginącymi zawodami”, praktyczne przygotowanie do
- ✓ przedsiębiorczości oraz rozwój i wspieranie spółdzielni uczniowskich i spółdzielni młodzieży akademickiej,
- ✓ promowanie wartości, tradycji oraz kierunków rozwoju ekonomii społecznej,
- ✓ rozwój reintegracji zawodowej i społecznej, działalności oświatowo-kulturalnej oraz w sferze pożytku publicznego spółdzielni socjalnych,
- ✓ szkolenia i doradztwo w zakresie pożytku publicznego dla podmiotów ekonomii społecznej,
- ✓ tworzenie i rozwój partnerstw lokalnych z udziałem podmiotów ekonomii społecznej.

Więcej informacji na temat warunków i możliwości pozyskania środków finansowych można znaleźć na stronie www.pozytek.gov.pl

GWARANCJE DLA MŁODZIEŻY

Gwarancja dla młodzieży to nowa inicjatywa na rzecz zwalczania bezrobocia wśród młodzieży, która ma zagwarantować, że wszyscy młodzi ludzie poniżej 25 roku życia – niezależnie od tego, czy zarejestrują się w urzędzie pracy, czy też nie – uzyskają dobrej jakości ofertę w ciągu czterech miesięcy od zakończenia formalnego kształcenia lub utraty pracy.

Chodzi o ofertę zatrudnienia, przyuczenia do zawodu, stażu lub dalszego kształcenia, która będzie dostosowana do indywidualnych potrzeb i sytuacji.

Kraje UE zatwierdziły zasadę gwarancji dla młodzieży w kwietniu 2013 r. (zalecenie Rady).

W związku z tym, że na rynek pracy w ostatnich latach wchodzi średniorocznie ok. 450 tys. absolwentów szkół wyższych oraz z uwagi na fakt, że to grupa, która niejednokrotnie skończyła już 25 lat (ok. 70% absolwentów szkół wyższych) i podobnie jak pozostali absolwenci może napotykać trudności z płynnym wejściem na rynek pracy, mimo posiadania większego potencjału rozwojowego, podjęta została decyzja by w ramach Gwarancji dla młodzieży zaproponować tej grupie możliwość otrzymania pożyczki na podjęcie działalności gospodarczej wypłacanej przez Bank Gospodarstwa Krajowego. Dodatkowo uzasadnia to fakt, że już dziś wśród zarejestrowanych w urzędach pracy bezrobotnych absolwentów ok. 30% stanowią absolwenci szkół wyższych. W ramach tej pomocy planuje się udzielić pożyczek średnio dla ok. 850 osób rocznie.

W Polsce adresatami Gwarancji dla młodzieży będą osoby w wieku od 15 do 25 roku życia, w tym zwłaszcza z grupy tzw. NEET (not in employment, education or training). W zakresie pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej granica wieku została podniesiona do 29 roku życia.

Wśród adresatów Gwarancji dla młodzieży w Polsce, należy wyróżnić 4 podgrupy do potrzeb, których będzie dostosowana oferta w ramach Gwarancji:

- 1) Osoby w wieku 15-17 lat przedwcześnie kończące naukę – osoby zaniedbujące obowiązek szkolny (do 16 r. ż.) lub obowiązek nauki (do osiągnięcia 18 r. ż.).
- 2) Osoby w wieku 18-24 lata pozostające poza zatrudnieniem, edukacją i szkoleniem (NEET) – w tym osoby wymagające szczególnego wsparcia tj. oddalone od rynku pracy, ze środowisk defaworyzowanych, z obszarów wiejskich.
- 3) Osoby w wieku 18-25 lat zarejestrowane jako bezrobotni – w tym również zarejestrowani studenci studiów zaocznych i wieczorowych, czyli niespełniający tym samym warunku dla klasyfikacji jako NEET.
- 4) Bezrobotna młodzież oraz poszukujący pracy absolwenci szkół i uczelni w okresie 48 miesięcy od dnia ukończenia szkoły lub uzyskania tytułu zawodowego, w wieku 18-29 lat – w zakresie wsparcia przedsiębiorczości osób młodych.

Więcej informacji na ten temat można znaleźć na stronach:

Komisji Europejskiej <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=pl> oraz

Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej <http://www.mpips.gov.pl/aktualnosci-wszystkie/art,5543,6742,gwarancje-dla-mlodziezy-pomoc-dla-mlodych-szukajacych-pracy.html>

FUNDRAISING

Definicja - Fundraising to budowa wieloletnich stabilnych relacji z otoczeniem: urzędami, sponsorami, członkami organizacji i jej darczyńcami.

Termin „fundraising” powstał z połączenia dwóch angielskich słów: „fund” – fundusze i „raising” – zbieranie. Oznacza, zatem po prostu zbieranie funduszy i to głównie na cele charytatywne, publiczne.

Fundraising oznacza zbieranie funduszy na działania m.in. z obszaru pożytku publicznego, ekonomii społecznej, nie ma w tym względzie specjalnych obostrzeń.

Fundraising to działanie z obszaru zarządzania organizacjami i gospodarowania finansami.

Idea fundraisingu

Fundraising to planowe, etyczne i skuteczne zbieranie pieniędzy, które mają służyć dobru wspólnemu. Organizacje pozarządowe i PES, które korzystają z metod fundraisingu, działają znacznie efektywniej niż podmioty publiczne, podczas gdy w instytucjach koszty administracyjne, pokrywane z naszych podatków, wynoszą ok. 50%, w organizacjach nie więcej niż 10%.

Wspierając finansowo działania organizacji pozarządowych możemy mieć dwa razy lepsze przedszkola, szkoły, uczelnie, muzea, szpitale czy domy kultury.

Na podstawie: www.fundraising.org.pl

SPOŁECZNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ BIZNESU (CSR)

Definicja Społecznej Odpowiedzialności Biznesu - dobrowolna strategia uwzględniająca społeczne, etyczne i ekologiczne aspekty działalności gospodarczej oraz w kontaktach z interesariuszami (m.in. z pracownikami, z klientami, akcjonariuszami, dostawcami, społecznością lokalną). To wkład biznesu w realizację polityki zrównoważonego rozwoju gospodarczego oraz taki sposób prowadzenia firmy, w którym celem priorytetowym jest osiągnięcie równowagi między jej efektywnością i dochodowością a interesem społecznym.

CSR jest bardzo szerokim pojęciem, pod którym kryje się szereg różnych inicjatyw czy procedur. Najlepiej obrazują go obszary tematyczne, wyróżnione w [Normie PN-ISO 26 000](#).

Definicja wg Forum Odpowiedzialnego Biznesu

Ciekawe informacje o CSR

CSR nie jest regulowany przez polskie prawo, opiera się na zasadzie pełnej dobrowolności.

Nie dotyczy tylko dużych korporacji, bardzo często lokalny niewielki biznes angażuje się w działania społeczne nie nazywając tego społeczną odpowiedzialnością biznesu. Przybierać może także różne formy działania, może wykorzystywać różnorodne środki w zależności od potencjału i możliwości konkretnej firmy.

25

Typy relacji pomiędzy ekonomią społeczną a CSR

Biznes pomocny – wspiera ekonomię społeczną poprzez transfer know-how, zatrudnia osoby wykluczone, korzysta z usług podmiotów ekonomii społecznej. Jednak jest to relacja, gdzie przedstawiciele 'biznesu' kierują się tzw. odruchem serca, dobrotliwym podejściem, w istocie traktując tę relację jako pomoc.

Współpraca dwóch równorzędnych partnerów, którzy znają swoje cele rozwoju, świadomych potencjału, jaki ma taka relacja ma dla wzajemnego rozwoju partnerów.

Podmiot ekonomii społecznej jako konkurencyjne przedsiębiorstwo, czyli co zrobić, aby nie przyczynić się do pogłębiania negatywnych zjawisk społecznych. To po stronie przedsiębiorstw społecznych jest większa odpowiedzialność, powinny wybierać tzw. luki rynkowe.

Co jest zatem nam wszystkim potrzebne? Może zrozumienie, że te dwa rodzaje okrętów – biznes i podmioty ekonomii społecznej – pływają na wspólnym morzu wolnego rynku...

Źródło:

Kuraszko, B. Rok, „Społeczna odpowiedzialność biznesu i ekonomia społeczna”, Ekonomia Społeczna Teksty 2007, Wyd. w ramach projektu:
„W poszukiwaniu polskiego modelu ekonomii społecznej”

Gdańska Konferencja Ekonomii Społecznej, Gdańsk, 27 czerwca 2008